

TAÜLL

SECRETARIAT INTERDIOCESÀ DE CUSTÒDIA I PROMOCIÓ DE L'ART SAGRAT DE CATALUNYA

S U M A R I

- 1 **Presentació**
- 3 **Barcelona**
Com Barcelona vivia la Pasqua
- 5 **Girona**
Crist de la bona mort a la catedral
- 6 El Crist del Sant Enterrament a l'excollegiata de Sant Feliu de Girona
- 8 **Lleida**
Altars del segle XVIII a l'església de Puig-Gros
- 9 Vies de solució per a Puig-Gros i altres parròquies del Bisbat de Lleida
- 10 **Solsona**
La Creu de Bagà
- 11 **Tarragona**
La imatge del Sant Crist a la Catedral de Tarragona
- 13 **La Seu d'Urgell**
El Museu Diocesà d'Urgell
- 15 **Vic**
L'albergueria –Centre de Difusió Cultural del Bisbat de Vic–
- 19 **Col·laboracions**
“Art sacre gironí d'ahir i d'avui”, una visió del passat i un repte de futur
- 20 El lloc de la celebració del Sagrament de la Penitència

L'ART EN L'ITINERARI DE LA FE

El patrimoni cultural que la comunitat eclesial ens ha confiat per a què el gestionem, conservant-lo i difonent-lo, és també de gran interès per la mateixa Església; car els bens culturals que formen aquest peculiar patrimoni, no sols constitueixen la memòria i les petjades de la fe dels creients que ens han precedit, sinó també esdevenen, ara, vàlids instruments per a la pedagogia de la fe.

L'Església exerceix de diligent mestra i ofereix generosament als fidels el riquíssim dipòsit de la fe. La mateixa Església amb gran claredat i paciència va desvelant els misteris salvífics i magistralment va exposant en la seva predicació i acció litúrgica els continguts de la fe, utilitzant sempre la paraula inspirada, la bellesa de l'art i les sanes tradicions. I és així com predicació, art i costums es converteixen en instruments vius i eficaços de la catequesi i evangelització. Ben cert és que la fe és un do sobrenatural i gratuït de Déu que s'encarna en nosaltres a través de les accions humanes de veure i escoltar; accions que tenen diversos nivells que van des de la mera percepció auditiva i de la visió primera, a l'escolta atenta i concentrada, fins a la percepció profunda visual dels signes i símbols que, per la gràcia de Déu, es completen normalment en l'acceptació sublim del mateix missatge diví que se'ns ofereix, i per això tots els elements i parts d'aquest procés esdevenen vertaders instruments de la pedagogia de la fe. El camí de la fe s'encarna en les accions humanes dels nostres sentits. És un itinerari que té l'origen en Déu i que es fa, sempre amb l'ajut divinal, humà i eficaç

Restà, però, un gran misteri: Déu es fa present i actua a través dels sagraments, de l'audició humana o de la percepció de la bellesa de les obres d'art sacre. És tot l'home —amb l'intel·lecte i els sentits— que accedeix a la fe. I és així també com la fe s'encarna en l'home a través de l'art sacre, de percepcions intimes i de catequesi i d'evangelització. Òbviament

GRUMAN, S.L.

Gran Via de les Corts Catalanes, 230 – 08004 Barcelona

Tel. 902 11 63 55 – Fax 93 421 25 49 – E- mail: grumanconst@retemail.es

Les Saleses- Barcelona

Sant Joan -Vilafranca

Sant Sever-Barcelona

GRUMAN, empresa creada l'any 1984, està especialitzada en la conservació del Patrimoni Arquitectònic i Monumental.

GRUMAN compta amb un equip de tècnics restauradors, llicenciats i diplomats amb amplia experiència en diferents disciplines i també amb arquitectes i aparelladors, i la col·laboració d'equips científics els quals atenen amb el màxim rigor totes les obres en las quals participem.

Restauració de Patrimoni Històrico-Artístic

Restauració de material petri.

Restauració de revestiments i pintura mural.

Restauració de paviments: mosaic, enrajolats,...

Restauració de retaules

Neteges.

Motlles i reproduccions.

Obra Civil

Impermeabilització de cobertes

Reparació de teulades

Reforços estructurals

Patologia de la pedra

Reposicions

Motlles in situ

l'art pot influir en l'accés a la fe i també la fe pot ésser una font inesgotable i inspiradora de l'art. Per això la bellesa floreix en les autèntiques obres d'art sacre. Què seria de la nostra cultura i civilització sense Crist, sense la Bíblia, sense les tradicions cristianes, i sense les esplèndides manifestacions de l'art sacre? És un meravellós misteri palpable, sentit, acceptat i estimat. És la conseqüència de la mateixa encarnació de la Paraula viva, eficaç, salvífica i formosíssima: El Verb fet carn! Jesucrist el nostre bon Déu, Senyor i amic! Ho és tot per a nosaltres! Aquest admirable convenciment, percepció, acceptació i sensació és palesen ja en les pàgines inspirades de la carta de sant Joan: "Nosaltres ho hem sentit, ho hem vist amb els nostres ulls, ho hem contemplat i ho hem tocat amb les nostres mans" (1, 1-2). Ben cert és, doncs, que el gran axioma teològic paulí "fides ex auditu" es fa realitat quan la fe se'ns dona a través dels sentits i de l'art. Tanmateix no podem oblidar una altra expressió paulina que diu que existeixen uns "ulls del cor": Gràcies a ells caldrà que contemplem el nostre art sacre tant proper a nosaltres.

I és així com la nostra revista Taüll aconsegueix un dels seus més preeminents objectius: compartir experiències de l'itinerari de la fe a través de l'art sacre. Volem, desitgem, i possiblement podrem transmetre no sols àmplies i acurades descripcions científiques i adequades pautes de catalogació o conservació del patrimoni cultural de l'Església de Catalunya, sinó també experimentar i contemplar amb els "ulls del nostre cor" la bellesa interna i sublim de la nostra fe que brolla resplendorosa, per la gràcia de Déu, a través dels bens culturals. Cal fer-ho!

J. M. Martí Bonet

COM BARCELONA VIVIA LA PASQUA

Caldria que nosaltres, els gestors de patrimoni cultural, tinguéssim molta cura en el que denominem pietat o religiositat popular. Els bens culturals són eminentment dinàmics. No són sols peces de museus, sinó gaudeixen d'una àmplia, fecunda i pedagògica difusió, i caldrà doncs que, en el que sigui possible, els hi sapiguem donar una correcte propagació catequètica popular. Són bens de tots i per a tots. I és així com es donarà una autèntica simbiosi entre els objectes estables (pintures, monuments, escultures, peces d'orfebreria,...) i la utilització dels mateixos a nivell cultural i en el nostre cas cultural. D'aquí neix també la tradició popular, tant digne d'estudi i d'atenció, com ho poden ésser els permanents objectes d'art d'un museu, d'una catedral o d'una esglesiola. Ens podem preguntar ¿Quines eren les tradicions populars de la celebració de la Pasqua a Barcelona durant els segles passats?. En tenim un testimoni de gran claredat i, àdhuc, ingenuïtat. Ens referim al famós *Calaix de Sastre* del Baró de Maldà, en el seu volum de costums i tradicions de Bar-

celona de finals del segle XVIII. L'Arxiu Diocesà de Barcelona el va editar íntegrament, l'any 1987. Presentem a continuació un fragment, conservant la mateixa grafia:

«Disabte sant, á bon matí los ciegos ab sos violins, violas y clarinets, tocant l'aleluya no havent-la encara tocada las campanas de la Seu que fins á dos quarts de 10 la anuncian, en el "Glòria" después dels Kyries de la missa major, luego d'acabar les lletanies dels sants cantadas antes de las benedicciones del foc, del ciri pasqual i demés sagrades ceremonies que usa en est matí nostra santa mare la Iglesia. Descuberts já tots los retaules i sants (tapats estos desde disabte vigília del diumenge de Passió) lo ministre celebrant ab lo diaca i subdiaca, ab lo mestre de ceremonies, luego de cantat lo "Exultat" entona ab pausa el "Glòria" i segueix tota la entonació de la música en la continuació del "Glòria", ab les campanes del rotllo, ab los demés, y todas las de dalt del campanar. A tota esta espiritual alegria del Christo Senyor resucitat s'uneixen los pics dels fusters baix lo portal major de la Seu, sobre alguna de las fustas del monument y cop de fer soroll, estos y los escolans pican á las caixes. Luego si hi ha algun entierro o albat en la Catedral ix seguit los capellans dret als claustres. A la harmonia de las campanas de la Seu "Tomasa", "Madrona" y "Dominical" ab las demés se hi uneixen alguns cohets y immediatament la salba de l'artilleria començant Montjuich y

enarbolant en glòria de Nostre Déu y Senyor resucitat, las vanderas en las astas. Hi ha molt poble y senyors que assisteixen en est matí á la Iglésia catedral a ohir la Aleluya. És gust veurer la salutació uns als altres amb gran alegria felicitant las Pasquas... anant lo molt llustre capitol (canonges) y Senyors dignataris á felicitar las Pasquas al Senyor Ilustrissim (Sr. Bisbe). Entre tota aquella algarbia de gent i anyells en la Plaça de Palacio que ván sobrades les espentes tras de tants anyells per allí agesats, ab homes venedors y gent que concerta anyells, per luego de comprats cárns ó baratos, y fersels dur á casa per menjar-los, alegrement en taula. Los amos ab las mestressas y família ab concurrència de tota classe de personas á veurer los anyells, y, si fa dia seré ab sol, acompanyan a mes la "Aleluya" y ab tan bon humor.

«El Diumenge, Pasqua florida, la festa principal de tot lo any. Molt poble acut al amaneixer lo dia a l'Iglésia de Santa Catarina (dels dominics) a veure la alegre funció del encontre de Maria Santissima ab son fill amantíssim, deixant lo vestit de dol, per lo de galar, y un nou vestit d'angel molt lindo. Es canta en el pulpít d'aquella Iglesia lo tant alegre hymne "Regina Coeli Laetare, aleluya". Hi ha concurrència de fidels en totes las iglesias a la solemnitat de est diumenge de Pasqua Florida... A més de les exortacions dominicals y amonestacions de esposoris en las parròquies en sos pulpits se llegeixen las constitucions tarraconenses al poble.

«Fora de les funcions sagrades, si fá bon dia, abunden los passeigs públics de gent en

los dos sexes de tota classe, edat i estaments, tota ben vestida de celebració de dia de Pasqua.

En las taulas se menjan los anyells en custellas a la brasa, en cap y peus, ab carxofas i pesuls, capons o gallinas á la olla de celebració bucólica en est diumenge y dilluns i dimarts de pasqua. Molta gent devota y principalment marías, vull dir dones imitant a aquelles piadosas "marías" del sepulcre de Jesucrist, van a las iglésias a visitar sepulcres.

«En lo segon dia de Pasqua, dilluns, si fa bon dia, gran multitud ix fora de Barcelona per lo Portal del Angel, anant plé aquell carrer de Jesus (Gràcia) y en romería pujant a la ermita de Nostra Senyora del Coll a visitar a aquella santa imatge. Però molts dels qui tornen de sa romería no tenen lo cap gaire sencer al entrar de nou al Portal del Angel: vull dir del vi que tenen al ventre, per lo que no pagan drets als burots... Se observa de alguns que pren lo gat, fent-los estar massa alegres, massa sopits, cayent à terra o fent algunas essas, per no dir que estan borratxos»

Són ben curioses aquestes encertades, objectives i iròniques descripcions dels costums de Barcelona, que també formen part del patrimoni cultural de casa nostra.

Hom observa el gran respecte que Rafael d'Amat i de Cortada, baró de Malda, tenia per les tradicions arrelades a la fe del nostre poble català. En elles, malgrat alguns defectes —com les romeries massa alegres del dilluns de Pasqua— excel·leix el convenciment que la Pasqua

Façana catedral de
Barcelona. 1458.

Façana catedral de Barcelona en l'actualitat.

florida era “la festa principal de l’any” Ho és ara? Per a l’Església sí que ho és, però per a la majoria de gent són simplement uns dies de vacances. Com podríem recuperar els trets

fonamentals d’aquest gran dia? La Pasqua pertany també al nostre patrimoni cultural.

J. M. Martí Bonet

EL CRIST DEL SANT ENTERRAMENT A L'EX-COL·LEGIATA DE SANT FELIU DE GIRONA

El Mestre Aloi de Montbrai és un de tants artistes estrangers que foren actius a Girona des de la primera meitat del segle XIV.

L’imatge del Crist jacent, una de les seves obres remarcables ocupa la Capella dels Àngels, al fons de l’església, construïda entre els anys 1374 i 1384, segons dades que figuren en la publicació Sant Feliu de Girona dels historiadors Josep Clara i Josep Mª Marquès (Col·lecció Sant Feliu n° 12).

És una escultura de tamany natural, peça central d’una composició amb les figures de la Verge, de les Santes dones, de Sant Joan i de Josep d’Arimatea i Nicodemus, tal com s’assenyala en el contracte de 5 de maig de 1350 en el qual fins i tot s’especifica la posició en el conjunt dels dos darrers personatges (Pere

*Crist Jacent. S. XIV
Mestre Aloi. Parròquia de Sant Feliu.
Girona.*

*Detalls de fragments
del conjunt
d'alabastre.*

Fotos: Ramon Cassany.

Freixas- L'Art gòtic a Girona, segles XIII i XV – Col·lecció de Monografies de l'Institut d'Estudis Gironins nº 9 – 1983)

D'aquestes figures planívoles van trobar-se'n diversos fragments l'any 1994 enmig de les runes del sotacoberta de l'església. Els menys trossejats són els que corresponen a les imatges de la Verge Dolorosa i de Sant Joan Apòstol.

El Crist jacent és policromat. Malgrat les senyals de la Crucifixió, el cos apareix solemne, idealitzat. Els braços plegats i les cames arquejades amb els genolls nafrats, confereixen un ritme i uns buits espaials - inusuals en la temàtica contemporània – que enriqueixen plàsticament l'obra. El rostre – majestuós, amb abundant i rissada cabellera, els ulls mig clucs i la boca entreoberta – expressa amb mestria el drama de la Passió.

És pràcticament impossible poder reconstruir aquesta obra monumental degut a la dispersió i difícil identificació dels menudalls que resten provisionalment al fons de la capella. Fora potser encertat col·locar-ho tot darrera del Crist fixat a un parament de material noble que permetés completar-se idealment amb traços de sanguina semblants als dibuixos descoberts al dors del Retaule de Púbol (M. d' Art de Girona) seguint la disposició que podem admirar en el compartiment de la predel·la d'un retaule de Lluís Borrassà a Manresa o en el retaule del Sant Esperit de Jaume Cabrera també a Manresa i d'aquest artista el retaule de la Catedral de Girona i un compartiment del retaule de Torroella de Montgrí (Museu d'Art de Girona) o

també el frontal d'altar del M. del Louvre i el compartiment del retaule de la Catedral de Barcelona, obres ambdues de Jaume Huguet.

EL CRIST DE LA BONA MORT A LA CATEDRAL

A la Catedral, en una de les capelles del deambulatori es venera l'imatge del Crist jacent, obra de Domènec Fita.

L'escultura, d'alabastre està col·locada damunt d'una llosa de pedra de Girona que se recolza sobre dues peces de vidre laminat, quedant a un nivell inferior al d'un espectador normal.

La capella, tancada mitjançant una reixa espessa, resta habitualment en una mitja llum provinent del vitrall de l'Ascensió obra del mateix artista.

Tot l'àmbit de la girola és relativament resguardat de l'enrenou dels turistes que acostumen passar, per darrera l'orgue, des de la Plaça dels Apòstols al Tresor i al Claustre tot donant una ullada d'admiració a l'espai immens de la nau.

Entre l'abundant i diversa obra de Fita aquest Crist jacent ocupa un lloc rellevant de maduresa creativa, realitzat entre els anys 1957-1959 dintre un quinquenni de bona activitat en pintura i escultura religiosa, obra que considerem clàssica per l'equilibri entre matèria i espai i entre els tres components (mental, visual i manual) de tot artista i perquè reflecteix complidament els tres propis de l'escultura: goig pel volum, sentit conceptual unitari, arti-

culació rítmica i dinamisme i reciprocitat entre buits i plens.

Busca més la plàstica, allò expressiu que l'objectivitat. Els plecs del sudari endolceixen la dramàtica buidor, la concisa i descarnada anatomia.

La policromia, que sol abundar en les obres d'alabastre es redueix a uns petits tocs de vermell als peus, mans i costat. La pròpia matèria resta eloqüentment emotiva.

El tapis del fons de la capella, malgrat la seva vàlua, no ajuda pas, al nostre entendre, a l'enaltiment de l'imatge que en el primer projecte s'havia previst amb l'acompanyament tradicional dels personatges del Sant Enterrament. Avui, potser hi escaurien millor unes figures planívoles, a mode de grafit, com les que va traçar darrerament l'artista en la sèrie de crucifixions exposades a la ciutat.

L'imatge del Crist jacent s'ha conceptuat de punyent, anguniosa i dramàtica.

Amb el pas del temps creiem que avui ens transmet la serenor i la placidesa del "Consumatum est".

Narcís Negre

Crist Jacent (Catedral de Girona). 1958. Alabastre. 190 cm. llarg

LLEIDA

ALTARS DEL SEGLE XVIII A L'ESGLÉSIA DE PUIG-GROS

El 6 de febrer de 2001, convidats per Mn. Pere Canals Mateu, rector de la parròquia de l'Assumpció de la Mare de Déu de Puig-gros, vam visitar l'esmentada parròquia una representació de la Delegació del Patrimoni Cultural del Bisbat de Lleida formada per mossèn Jesús Tarragona, Delegat, el Dr. Ximo Company, Delegat Adjunt i Professor d'Història de l'Art de la Universitat de Lleida, i el Sr. Jesús Sarrate, Arquitecte Tècnic del Bisbat de Lleida.

El motiu de la visita fou l'estudi *in situ* de dos altars laterals de l'esmentada església (figs. 1-4), del segle XVIII, realitzats en guix, daurats i policromats. Sen's va demanar opinió sobre el valor dels esmentats altars, i sobre si consideràvem adient la seva conservació, a la qual cosa vam respondre de forma afirmativa i amb plena convicció.

És veritat que tots dos altars han sofert –i sofreixen– els efectes negatius de la humitat, del deteriorament ocasionat amb el pas del temps i d'unes antigues intervencions (restauracions?) poc afortunades en les que la purpurina i els esmalts sintètics de discreta factura moderna han desvirtuat l'epidermis escultòrica de motlures, cornises, capitells i figures, però tot i això es tracta de dues peces que de forma quasi excepcional en tot el Bisbat de Lleida ens preserven *in situ* mostres de l'escultura catalana, en guix, del segle XVIII.

Alguns dels veïns que amablement ens van acompanyar en l'esmentada visita del propassat 6 de febrer estimaven de bona fe que potser fóra millor eliminar-los i netejar bé les esmentades capelles, però tan bon punt van escoltar els nostres raonaments van capgirar les seves idees i s'hi van posar a pensar

Altar de Sant Joan Baptista, església parroquial de Puig-gros, Bisbat de Lleida, s. XVIII. Guix daurat i policromat.

com restaurar i preservar, convenientment, aquells singulars altars del segle XVIII. Un d'ells és possible que hagués estat encarregat pel prohom de Puig-gros Andreu Cabau,

Altar de Sant Joan Baptista, detall de les columnes, capitells i entaulament. Església de Puig-gros, Bisbat de Lleida, s. XVIII. Guix daurat i policromat.

el 1719, d'acord amb la inscripció d'una làpida sepulcral que s'hi conserva *in situ*, al peus de la capella i altar de la Verge del Roser, coronat per Sant Miquel amb el dimoni als peus, situada en el costat de l'epístola. (fig. 3). Això ens proporcionaria una data cronològica molt propera a l'execució d'aquest altar, el qual és molt probable que sigui de factura i cronologia molt semblant a l'altre d'aquesta mateixa església, més deteriorat, dedicat a Sant Joan Baptista i situat en el costat de l'evangeli.

Tots dos són formats per un nínxol central amb arc de mig punt, flanquejat per dues parelles de columnes jòniques (en realitat columna i pilastra encaixonada pel que fa a l'altar de la Verge del Roser), amb sobri entaulament (arquitrau, fris amb motius decoratius vegetals, i severa cornisa) que a la part superior apareix rematat amb una exuberant decoració de signe barroc, on hi veiem gerros estilitzats, flàmules, garlandes amb estructures el·líptiques, raigs lluminosos i figuracions de Santa Barbara, Sant Isidre? i Sant Miquel, tots tres amb inconfusibles abillaments i signes iconogràfics del segle XVIII.

VIES DE SOLUCIÓ PER A PUIG-GROS I ALTRES PARRÒQUIES DEL BISBAT DE LLEIDA

La població de Puig-gros, de l'arxiprestat del Baix Urgell, no arriba a 300 habitants, i és ben evident que tot bon procés d'estudi, conservació i restauració del seu patrimoni artístic s'escapa, en principi, de les seves estrictes possibilitats econòmiques; talment com tampoc no sembla que pugui entrar en les possibilitats d'una gran quantitat de parròquies i llogarets dels nostres bisbats, almenys pel que fa a Lleida.

Afortunadament els veïns i el rector de Puig-gros hi semblen tothora disposats a posar tots els mitjans disponibles, però davant dels complexos processos que comporten la recuperació i conservació del nostre patrimoni artístic i eclesiàstic, convé operar de forma operativa, a més que cal fer-ho de la forma més rigorosa possible, lògica i acurada.

A criteri dels qui signem aquest escrit cal, de primer, obtenir un bon informe històric i artístic (abans, o almenys juntament amb el

també pertinent informe tècnic i patològic de l'obra objecte d'estudi) per tal de conèixer, convenientment, l'època, l'estil i el valor artístic de la peça que s'ha d'estudiar i, si escau, per consolidar-la i restaurar-la com cal. I a partir de l'obtenció d'aquest estudi o informe historicoartístic és quan hom pot defensar millor davant de l'opinió pública –o de qui sigui– la pertinent sol·licitud d'ajuda econòmica a una institució pública (ajuntaments, consells comarcals, Diputació, Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya...), o bé privada, destinada a intervenir, com cal, en la seva rigorosa restauració.

En aquest sentit la Delegació del Patrimoni Cultural del Bisbat de Lleida exhorta els seus rectors a demanar (sempre que puguin) bons informes historicoartístics dels seus edificis religiosos o dels seus béns mobles, informes que pel que fa almenys al període de l'art d'època moderna (segles XVI-XVII-XVIII), que curiosament sovint és el que més afecta a la immensa majoria de les parròquies del Bisbat de Lleida, poden sol·licitar-se –entre altres llocs– al CAEM (“Centre d'Art d'Època Moderna”, Fra Josep de la Concepció) adscrit al Departament d'Història de l'Art i Història Social de la Universitat de Lleida, el qual s'ha especialitzat en elaborar estudis, informes i treballs *in situ* d'aquest tipus (és a dir, anàlisis historicoartístiques d'edificis i obres d'art d'època moderna: Renaixement i Barroc). Aquest centre ja ha col·laborat diverses vegades amb el nostre Bisbat de Lleida, amb els ajuntaments de les comarques de Lleida o amb la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, i a hores d'ara tots els treballs realitzats han estat positius i han servit sempre per revitalitzar i preservar millor el patrimoni artístic i monumental de les Terres de Lleida.

D'aquesta manera, tractant d'unir inquietuds i nobles esforços en favor de la conservació del patrimoni artístic de la Catalunya Occidental, farem, entre tots plegats, que les nostres esglésies, siguin de l'època que siguin, continent i contingut, brillin i llueixin amb la seva màxima esplendor, al servei del poble de Déu.

*Jesús Tarragona,
Ximo Company
i Jesús Sarrate*

LA CREU DE BAGÀ

Bagà, municipi de l'Alt Berguedà, bisbat de Solsona, posseeix aquesta relíquia (Vera Creu), anomenada creu bizantina, car sens dubte és una obra que procedeix d'Orient. Malgrat que no s'ha trobat cap document que la identifiqui, tradicionalment s'ha cregut que va arribar en aquesta població arran d'alguna de les croades.

El P. Villanueva, en la seva obra *Viaje literario a las iglesias de España*, recull una tradició, segons la qual, fou portada de Jerusalem al redós de l'any 1000, pel bisbe de Vic, Arnulf. Però segons els entesos, és més tardana.

Si bé alguns l'han catalogat sel segle X, ja l'any 1929, Joaquim Folch i Torres la situava a finals del segle XI o principis del XII, igual que Carles Garriga, que l'any 1995 féu una nova traducció de les inscripcions gregues de l'anvers i revers. I diem una nova traducció, car, almenys en coneixem quatre, i, per cert força diferents.

A la vila de Bagà hi ha la tradició que aquesta creu la va portar un baró de Pinós que va participar en alguna de les croades.

La creu amida 31 x 16 cm. Consta d'una ànima de fusta recoberta de planxes de palata repussada i daurada, i amb les inscripcions cisellades. La part baixa és afuada, la qual cosa ens indica que anava encaixada en un peu que avui no existeix. La part interior del centre, cruciforme, contenia el "*lignum crucis*", avui també desaparegut.

La tradició de la llegenda que n'ha fet Carles Garriga és la següent:

Anvers: *Creu de Jesucrist, fill de Déu*

Revers: "*(la creu) en la qual, despullat, despullés el mal, etern Salvador. totpoderós Verb de Déu, els mortals els revesteixes d'incorruptibilitat. D'un reliquiari d'or i argent t'envolten els que viuen en el teu monestir per llur salvació*".

Segons Carles Garriga, les relíquies de la Vera Creu no són tan abundants com es pensa, ja que al segle XII sembla que n'hi havia unes 160. I d'abans del 1200 i que es conserven,

només sis tenen quatre o cinc línies de text.

No cal dir, doncs, que estem davant d'una relíquia que té un valor històric incalculable.

Ramon Viladés

La Creu de Bagà.

LA IMATGE DEL SANT CRIST A LA CATEDRAL DE TARRAGONA

En la guerra de 1936, cosa estranya, es perderen quasi tots els petits i de tamany regular com eren els de la trona de fusta i quasi tots els dels altars i sagristies. Començaren pels més importants.

SANT CRIST DE LA SALUT. Està situat a la seva capella del creuer és de tamany més gran que el natural. És donació del canonge Anton Barceló, qui feu construir la capella l'any 1494.

L'any 1932 el sr. Cardenal Vidal feu restaurar la capella i el retaule pel decorador Joaquim Renart.

En la revolució de 1936 desaparegué el retaule i l'any 1939, el Crist fou trobat al vestidor dels canonges. Fou portada al seu altar per uns quants fidels que preparaven la Catedral per la seva reconciliació efectuada el 21 de gener del referit any.

CRIST DEL FARISTOL DEL COR. És obra del escultor Agustí Pujol, que el tallà l'any 1585 pagat pel comensal Jaume Manyer. És de tamany més gros que el natural i formava un tot amb el magnífic faristol del cor. A la última reforma, es va posar a la capella de Corpus Christi, d'on es va desmuntar provisionalment l'any 1970 per l'arranjament de la mostra de museu i ara està repartit en diferents desos esperant el muntatge definitiu.

CRIST DE LA SAGRISTIA DEL TRESOR. Antigament hi havia un Crist que fou portat a la capella de Sta. Tecla la Vella, per què uns devots havien pagat en 1704 una imatge nova. Un dels qui la pagaren fou el comensal Joan Bessa. El Crist és d'un tamany més petit que el natural i servia pel Via-crucis que es feia els divendres de quaresma per la catedral. Actualment està en restauració.

CRIST DE LA SAGRISTIA MAJOR. Procedeix de l'església de Sant Miquel del Pla. Retirat del culte no sabem per quins motius, es guardava a les voltes de dita església, d'on fou portat al museu l'any 1915 amb moltes de les imatges retirades del culte. L'any 1932 en la remodelació de l'arquitecte Bernardí Martorell

fou posada a la sagristia major amb el doser de l'arquebisbe Sanchiz que ans emmarcava el sagrari de darrera l'altar major. Darrerament fou restaurada per Eustaqui Vallès i exposada a l'exposició "Tesaurus" de Barcelona. És una preciosa imatge barroca de tamany natural i gran teatralitat per la seva expressió.

CRIST DE LA SALA CAPITULAR. La Sala Capitular la presideix un Crist de talla de 130 cm, obra, segons he sentit dir de l'Amadeu, però fins al present no he pogut trobar cap document. Actualment es guardat en un deso, ja que fou retirat provisionalment per l'exposició "Pal.lium".

CRIST DEL CANONGE BRUFAL. Al morir el canonge penitencier Pere Brufal el 26 d'abril de 1765 va deixar a la Catedral un preciós Sant Crist de talla que fou posat a l'altar que hi havia davant el sagrari de darrera el retaule major. És un Crist d'uns 60 cm. posat sobre un relicari ornamentat amb aplicacions de marfil, banús i carei amb un àngel que s'abraça al fust de la creu. Actualment està en una vitrina a la avant sala capitular.

CRIST DEL CANONGE BALLESTER. El canonge Jaume Ballester que fou Vicari General de l'arquebisbe Joan Lario que morí l'any 1795, qui costejà l'altar de Sant Oleguer i

Sant Crist de la Salut.

Sant Crist del faristol del Cor

també va llegar diferents objectes de culte, entre els quals hi havia una vitrina amb un Sant Crist d'alabastre amb la creu de banús que fou posada a la sagristia de l'altar de Sta. Tecla. És una imatge esposada sense creu en una vitrina de la sala capitular.

ALTRES IMATGEES DEL SANT CRIST. A la sagristia de la capella de la Verge del Claustre n'hi ha una talla d'uns 60 cm de bona factura.

Altra Crist d'escàs mèrit artístic omple la vitrina de la capella de Sta. Tecla que ans ocupava el del canonge Ballester.

Fem menció de les Crucifixions dels retaules de l'altar major i de la capella dels Sastres amb un Descendiment en aquesta última.

El Calvari de la porta del sagrari del Santíssim dissenyat per Gaspar de Lira de Medina del Campo i realitzat per Felip Voltes de La Selva del Camp.

També hi ha una Crucifixió i un Descendiment en un capitell del claustre davant de la porta del museu.

Un altre Calvari ornamenta la fundació feta per Ramon de Puigverd l'any 1279 gravada en pedra, que hi ha a la paret de la capella del Santíssim, al claustre.

Un Calvari ornamenta la lauda de Dalmau de Montoliu (+1306) bisbe electe de Tortosa,

situada a l'altar de la Presentació.

Ja fora de la porta de Santa Tecla, que està cimada per un petit calvari de marbre, hi ha, a la dreta, una petita lauda funerària amb un calvari, i un altra del germans canonges està posada a la finestra tapiada de la capella de Sant Lluc ans de Sant Pere.

PINTURES. En primer lloc hem de fer menció de la sarga del segle XIV que ornamentava una de les portes de l'antic armari on es guardava el Braç de Sta. Tecla.

Un quadre amb una Crucifixió de bona factura ornamenta la sala vestidor dels canonges.

Hi ha un Calvari al retaule de Sant Martí, al seu altar de la capella del Santíssim, i porta escenes de la Passió l'altar de la Coronació de la Verge de la mateixa capella.

Tenen un Calvari i escenes de la Passió els retaules de Solivella, a la primera capella entrant a l'esquerra, i el de Sant Miquel, al seu altar.

No és el meu propòsit ressenyar les creus processionals, ni les que presideixen els altars per riques que siguin, ni las que ornamenten els jardins, ni les del museu, només les notables que són de la Catedral o ornamenten les seves dependències.

Mn. Salvador Ramon

*Esquerra: Sant Crist del Canonge Brufal.
Dreta: Sant Crist del Canonge Ballester*

La SEU d'URGELL

EL MUSEU DIOCESÀ D'URGELL

Mn. Antoni Cagigós, Director

(continuació)

III – Servei d'evangelització a través de l'Art

Al Museu Diocesà d'Urgell hem procurat dur a terme moltes de les fites anteriorment exposades, encara que ens resta molt camí a recórrer. Entre les aconseguïdes la més important, rel de moltes altres, indubtablement és la de mantenir la estricta titularitat diocesana del Museu enmig de pressions procedents de diversos indrets.

Quant al lloc d'emplaçament del Museu, ja he dit a la primera part de l'article, que es van habilitar dues esglésies, la de Sant Miquel, abans de Sant Pere, i la de la Pietat. Sobre l'altar de la de Sant Miquel hi hem posat l'ara de marbre del segle XI, trobada a les golfes de la catedral i que molt probablement fou l'ara de l'altar major de l'anterior catedral. A la de la Pietat hem mantingut en el seu lloc el retaule de la Pietat de Jeroni Xanxo i la dormició de la Verge del mateix autor a més a més d'altres imatges de la Mare de Déu.

D'altra banda les pintures romàniques de la volta de Baltarga i d'altres procedències estan posades en una capella que reproduïx l'església del lloc d'origen amb un absis, un altar i una Verge romànica. A la capella de la Pietat esmentada, davant del altar, d'esquena al públic, amb tres penjadors, s'hi mostra un tern preciós (casulla i dalmàtiques), i l'urna d'argent de Sant Ermegol l'hem posada a la cripta, ja que és el lloc més adient. Altres aspectes, com l'ús de la llum per altres objectes de culte no ha estat pas tan reeixits.

Deixem-ho en la simple constatació que el nostre Museu, amb totes les mancances i limitacions, - que són moltes -, voldríem mantenir-lo en la seva neta titularitat diocesana, en la seva línia específica religiosa i fins i tot donar-li una dimensió catequètica, o al menys evangelitzadora, cosa que acabem d'intentar amb la recent publicació d'uns dossiers pedagògics, molt suggestius, de cara als alumnes de les escoles i als que segueixen les catequesis

parroquials. Són dos dossiers ben atractius, un del Museu i un altre de la Catedral, que, pensats per als adolescents, de fet serveixen també pels grans. Volem fer conèixer el Museu a totes les escoles i a tots els catequistes.

Pel que fa al Beatus, després del calvari del robatori - l'any 1996 - i de la seva recuperació - l'any 1997 -, no hem cedit pas a la temptació del replegament. En lloc de tancar el Beatus i fer-lo invisible, llunyà i misteriosament absent, hem optat per exposar-lo i fer-lo conèixer més. Entre l'oblit i l'esbadellament del bé de Déu que conté el Beatus, hem optat per l'esbadellament, és a dir, per satisfer la curiositat i l'interès que van desvetllar en el cor de molts el robatori i la posterior recuperació. Els mitjans de comunicació han contribuït, no poc, a fer créixer, entre la gent, les ganes de saber més sobre aquesta joia bibliogràfica.

Ens hem preguntat com fer conèixer més, per dins, el Beatus, és a dir el llibre de l'Apocalipsi i el seu missatge per a l'home d'avui. Quan bullien al nostre cap diverses idees (un audio-visual, un vídeo, un facsímil, unes làmines, un fulletó, una catequesi, o bé un llibre que reproduís i comentés totes les miniatures perquè poguessin parlar un llenguatge actual), fou precisament un periodista qui, en un article convincent, suggeria un bon audio-visual, i vet

Beat de Liébana. S. XI. La visió de l'arbre.

Crucifix amb esmalts. Catedral. SXII.

aquí, també, que Testimonio Editorial ens demanava de poder fer un facsímil amb tècniques ultramodernes. Nosaltres vam demanar a aquesta empresa, de poder oferir algunes miniatures del facsímil a la gran majoria de gent que no poden comprar la reproducció sencera del *Beatus*. Mentrestant, amb Mn. Marqués i Mn. M. Pal ja anàvem preparant un guió per a l'audio-visual i un fulletó catequètic, i a mi em bullia al cap la idea, que també em va suggerir el Sr. Bisbe, de publicar un llibre, més extens, que a més a més de fer un estudi del *Beatus* (del personatge i del pergamí), reproduís bellament totes les 86 miniatures, donant claus de lectura de cadascuna a l'home d'avui. Amb goig puc dir que aquest llibre, editat bellament per la mateixa Editorial que va fer el facsímil, és ja una realitat. La primera edició en castellà s'ha esgotat en quatre mesos i tenim ja l'edició en català, la segona en castellà. A principis d'estiu esperem tenir l'edició anglesa. Estan a l'abast de tothom al Museu Diocesà, Casa del Bisbat, 25700 La Seu d'Urgell.

Sobre el *Beatus* d'Urgell tenim doncs:

- un sorprenent audio-visual que ha tingut un premi nacional en la seva modalitat
- un vídeo del mateix audio-visual i aviat un CD amb la seva música
- un facsímil complet guardonat pel Ministeri de Cultura com a millor facsímil de l'any 1997

- carpetes d'algunes miniatures amb el seu fulletó catequètic
- el llibre "El *Beatus* de la Seu d'Urgell i totes les seves miniatures" amb la reproducció de gran qualitat i a tot color de les 86 miniatures, que son comentades des de diferents vessants i concretament d'acord amb el seu subtítol: "Un llibre del primer mil·lenni amb missatges per a l'home d'avui". El llibre ofereix abundant material visual i literari per a les catequesis i/o per les classes de Religió sobre, entre altres, d'aquests temes:
  - el gènere apocalíptic a la Bíblia; el llibre de l'Apocalipsi i el llibre de Daniel llibres d'esperança; la vida dels primers cristians enmig de persecucions; la autocrítica en el sí de l'Església; la fi del món segons *Beatus*, segons les sectes i segons l'exegesi de la Bíblia; actualitat de la lluita ferotge que pinta el *Beatus* entre les forces del bé i del mal; la interpretació adequada de paraules problemàtiques com cel i infern, dimonis i àngels, càstigs i plagues, símbols i signes bíblics; el fonament bíblic de l'esperança cristiana; el valor de la fidelitat enmig de les contrarietats; el triomf final de Crist (l'Anyell) sobre el mal; magisteri actual de l'Església sobre tots aquests temes, etc.

Retaule d'Abella de la Conca. Pere Serra, 1375.

Quant a l'altra peça cabdal del Museu, "El Retaule d'Abella de la Conca" de Pere Serra, sobre els Goigs de la Mare de Déu, val la pena esmentar dos estudis catequètics, el primer de Mn. M. Pal publicat a la revista Catequesi (número 141), i el segon de Mn. J. Mayoral publicat a la revista Església d'Urgell (números 289 i 290) amb el títol " El nostre art cristià al servei de la Catequesi parroquial". Aquest estudi fa una anàlisi de les diferents escenes de la vida de la Mare de Déu que hi ha al retaule, il·luminant-les des de la Bíblia, des del Vaticà II i des del Catecisme de l'Església Catòlica.

Tenim una cura especial de la religiositat de la música-ambient del Museu i posem a l'abast dels visitants reproduccions de Maredeús i d'altres objectes de culte, tot explicant el seu significat religiós i litúrgic.

Tanmateix, i sense moure'ns del aspecte que estem analitzant, som ben conscients de les mancances del nostre Museu. Entre elles, la renovació dels rètols, la creació de l'escola de guies del Museu i la formació contínua del personal. Hem d'aprendre molt i ens queda un llarg camí per recórrer. Mirem, però, de tenir les idees clares i les fites ben marcades per tal de no defallir en l'esforç de cada dia, amb l'ajut de Déu.

Mare de Déu d'Olp (Pallars Subirà) Segle XIII.

L'ALBERGUERIA -CENTRE DE DIFUSIÓ CULTURAL DEL BISBAT DE VIC-

L'albergueria de Vic fou edificada al costat de la catedral romànica, vora l'entrada de la ciutat emmurallada a través del pont de Queralt. L'albergueria és una institució caritativa de l'Església medieval que acollia els romeus i caminants que visitaven la catedral. A Vic aquesta institució fou fundada el segle XI, i era utilitzada, al mateix temps, com a residència del prior i canonges del monestir de Santa Maria de l'Estany. L'activitat de L'albergueria, però, va anar minvant al llarg dels segles i a principis del segle XVII ja havia perdut tota funció social i s'utilitzava com a simple residència i magatzem.

L'any 1990, el Bisbat de Vic cedí a l'Agrupament Escolta Guillem de Mont-rodon, una part de l'edifici de l'Albergueria que en aquells moments es trobava en un estat de desús i d'abandó considerables. Amb la tasca d'arranjament duta a terme pels escoltes s'inicià la recuperació de l'edifici, que seguí amb la rehabilitació per part del Bisbat d'altres parts del gran casal.

El principal projecte dels nous usos de l'edifici de L'albergueria fou, sens dubte, la creació del Centre de Difusió Cultural del Bisbat de Vic. Aquest centre, anomenat evidentment L'albergueria, instal·là la seva seu als baixos de l'edifici, aprofitant la magnífica sala romànica que s'hi conserva com a escenari principal de les seves activitats. D'aquesta manera es recuperava part del patrimoni arquitectònic del bisbat, s'entroncava amb la tradició quasi mil·lenària d'acolliment al visitant que portaren a terme les albergueries i es creava un element dinamitzador de la cultura i el patrimoni de l'Església.

Durant gairebé 5 anys, L'albergueria -Centre de Difusió Cultural del Bisbat de Vic- ha dut a terme una tasca de difusió de l'àmbit cultural de l'Església, servint-se d'exposicions, conferències i un ampli ventall d'activitats diverses

que l'han portada a ser una entitat dedicada a divulgar i potenciar els estrets lligams entre l'Església i la cultura, a partir del seu patrimoni cultural i en el marc d'un diàleg atrevit i sincer amb el món contemporani.

En aquest sentit, podem destacar exposicions com *El Càntic del sol*, on es van poder veure 32 gravats de Joan Miró, *A Bruit Secret, Entorn de l'Art i el Sagrat*, que va portar obres d'art contemporani a diverses esglésies de Vic, *Marededéu* de l'artista italià Guido Dettoni, on es produïa un apropament a la figura de la Mare de Déu des del món dels sentits, o la recent intervenció artística a la catedral de Vic de l'artista xilè Fernando Prats que, sota el títol de *Deambulatoris*, va constituir una realització atrevida, amb un llenguatge innovador, que estimulava la reflexió i esdevenia una invitació a la represa de la relació entre l'Església i l'Art.

És dins el marc d'aquesta ininterrompuda activitat i partint de la voluntat i dels objectius plantejats en la fase inicial del "projecte albergueria", que s'ha anat elaborant tot un discurs de fons juntament amb un organigrama de funcionament intern i una metodologia de treball concreta, que esdevenen elements imprescindibles per definir i perfilar la identitat pròpia de L'albergueria i per a garantir la continuïtat i l'ampliació de la seva activitat.

Aquest discurs de fons es desglossa en tres grans àmbits:

1. Un marc ideològic dins el qual es desenvolupa l'activitat de L'albergueria
2. Uns objectius
3. Uns àmbits de treball concrets

El conjunt d'aquests tres àmbits, que apuntem breument a continuació, conformen les línies directrius del "projecte albergueria" previstes pel període 2000-2005, al final del qual seran de nou debatudes i revisades.

1- MARC IDEOLÒGIC

Des de l'Església i des de la societat ens hem d'atrevir a cooperar des de plantejaments nous i amb voluntat creativa. Aquesta cooperació, no obstant, necessita vehicles, necessita ponts. És aquesta necessitat la que dóna sentit a L'albergueria. L'albergueria ha de ser un espai fidel al nom -lloc d'acollida-, un punt de trobada de diferents enfocaments, un àmbit que, sabent que "no som sinó que ens fem", sigui capaç d'ajudar a avançar en la difícil tasca d'esdevenir persones "rectes, cultes i sàvies", fugint de les temptacions del fals consumisme cultural.

2- OBJECTIUS

- Divulgar el patrimoni cultural de l'església, en totes les seves accepcions: artística, històrica, social i en especial del patrimoni cultural diocesà.

- Donar a conèixer la realitat del bisbat de Vic.

- Ésser element dinamitzador del treball en el camp del patrimoni cultural en les diferents realitats diocesanes.

- Ser interlocutor vàlid de l'església davant la societat civil i política en temes de patrimoni cultural.

- Donar a totes les activitats de L'albergueria uns continguts i una metodologia rigorosos, sinèrgics, constructius, prospectius i frescos.

- Implicar altres entitats civils en la tasca d'estudiar i divulgar el patrimoni cultural comú i participar en iniciatives sorgides d'altres entitats civils que l'estudiïn i el divulguin.

- Potenciar la dimensió cultural del fet religiós per apropar-se a noves sensibilitats i necessitats en el camp del fet transcendent.

- Esdevenir un espai d'apropament entre la realitat cultural contemporània- amb els seus productes i les seves reflexions- i l'església- amb el seu patrimoni i les seves intencions-.

3- ÀMBITS DE TREBALL

1. La cultura religiosa bàsica

La cultura religiosa sovint ha caigut en el domini d'uns pocs o bé en alguns punts molt concrets i carrinclons.

L'albergueria és proposa, com a àmbit de treball, avançar cap al camí d'ofertar uns elements de cultura religiosa bàsica. De la mateixa manera que ens preocupa l'existència d'hommes i de dones que no coneixen uns mínims d'economia, de política o de societat, també hem de fer un esforç per avançar cap a uns mínims de cultura religiosa.

2. La cultura religiosa de frontera

No són exclusius de la cultura religiosa cristiana els temes de l'art, de la vida, de l'amor, de la solidaritat, de l'autoestima o de la mort. Són temes que hem de ser capaços de compartir amb altres persones i institucions preocupades pels mateixos temes.

L'albergueria es proposa, avançar cap el camí d'obertura per a tots aquells temes de cultura religiosa que poden ser compartits - i a la vegada discutits- amb altres religions, entitats o persones.

3. El Bisbat de Vic

El Bisbat de Vic és una realitat geogràfica - amb uns límits concrets que el refermen en un territori concret i peculiar, és una realitat històrica que s'ha anat configurant al llarg de segles, és una realitat patrimonial que té la missió de preservar i divulgar, una realitat artística que val la pena que sigui coneguda i una realitat pastoral que, sovint, ens trontolla.

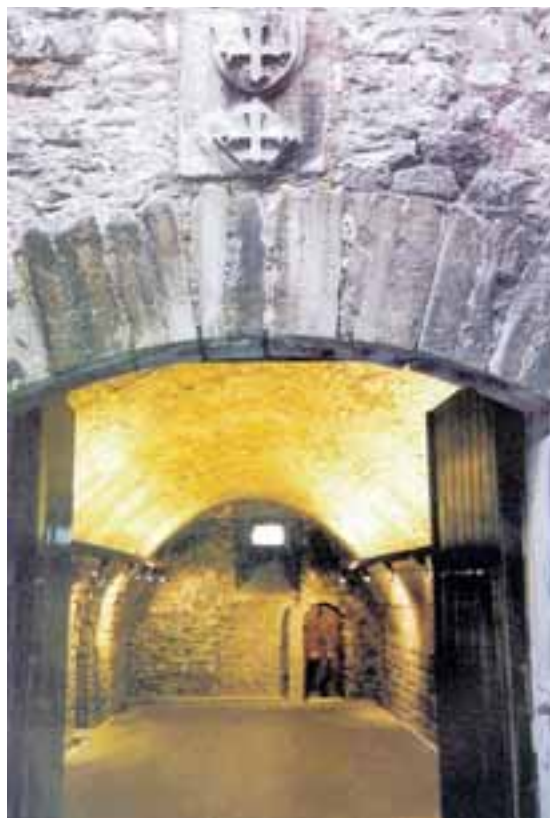
Aquestes diferents realitats, la geogràfica, la històrica, la patrimonial, l'artística i la pastoral són realitats de l'església del bisbat de Vic que han de ser conegudes per entendre el passat, el present i el futur de l'església local.

4. El patrimoni cultural i artístic diocesà i eclesial

Com a concreció del punt anterior, cal apostar per la divulgació del patrimoni cultural i artístic que té a mans el bisbat. Aquesta aposta pot ser una eina de culturalització, d'enfortiment de la cultura religiosa i en últim terme d'evangelització a partir de l'observació, de l'estima i de la descoberta de la sensibilitat que ofereixen les múltiples obres art i el conjunt del patrimoni (en un sentit molt extens de la paraula) que hi ha al bisbat.

5. El retrobament entre religió-espiritualitat i art

L'albergueria es va definir amb una institució que busca noves formes de viure i veure el fet religiós a l'inici del nou mil·lenni. Una manera de descobrir el fet religiós i l'espiritualitat que porta a dins l'ésser humà és a través de la

Vestíbul de l'albergueria.

sensibilitat i del sentits que ens evoca l'art. Volem tornar a donar a L'albergueria el sentit del mot que expressa. És a dir, entendre L'albergueria com a espai de trobada, d'acollida... per encetar punts de diàleg.

Actualment, L'albergueria torna a viure un important procés de millora ja que, gràcies al patrocini de la Caixa de Manlleu, el Bisbat de Vic i a la col·laboració dels pares dels nens de l'agrupament escolta, s'ha iniciat una segona fase d'obres de rehabilitació del conjunt de l'edifici que permetran una renovació i acondicionament de les instal·lacions del Centre de Difusió Cultural del Bisbat de Vic que espera tornar a reprendre la seva momentàniament aturada activitat, a finals de la primavera.

Retrospectiva

L'activitat de L'albergueria es concreta en 4 exposicions anuals acompanyades de les seves activitats complementaries corresponents. Les exposicions realitzades són les següents:

-L'albergueria, un espai retrobat: Presentà la recuperació de l'edifici de L'albergue-

Detall d'una sala.

ria i el projecte de futur del Bisbat de Vic per a l'entitat. (1996)

-El campanar, encara: Ens apropava a la important missió comunicativa i la funció social del campanar. (1996)

-Càntic del Sol: Mostrava els 32 aiguaforts realitzats per Joan Miró per a il·lustrar el magnífic poema de Sant Francesc d'Assís. (1996-1997)

-Curs de Ciències Socials, Educació i Desenvolupament: Comprengué un cicle de conferències sobre diversos temes de l'àmbit de les ciències socials. (1997)

-Reptes del demà, Reptes d'avui: Presentava diverses propostes d'actuació ciutadana per a la millora de la societat. (1997)

-A Bruit Secret, Entorn de l'Art i el Sagrat: Va portar obres d'art contemporani a diverses esglésies de Vic. Organitzada conjuntament amb H, Associació per a les Arts Contemporànies. (1997)

-L'albergueria, un espai retrobat: Reposició de la primera exposició. (1997)

-Reptes del demà, Reptes d'avui: (Reposició). Va incorporar la implicació directa de les entitats participants. (1997-1998)

-Torras i Bages i els artistes: Centrada per la figura del bisbe Josep Torras i Bages i les seves aportacions en l'àmbit de l'art i la cultura. Organitzada conjuntament amb els Amics dels Museus d'Osona i el Museu de l'Art de la Pell. (1998)

-Balmes 1810-1848: Organitzada conjuntament amb el Patronat d'Estudis Osonencs en el

marc de la commemoració del 150è aniversari de la mort del Dr. Jaume Balmes. (1998)

-Delaterra: Instal·lació escultòrica de l'artista manlleuenc David Parés. Reflexió al voltant de la naturalesa humana. (1998)

-Maïestas Mariae, Una mirada al frontal de la Mare de Déu del Coll: Donava a conèixer el frontal d'altar romànic de la Mare de Déu del Coll. (1998-1999)

-Senyals de pista: emmarcada dins el seguit d'actes programats per a celebrar els 50 anys d'escoltisme a Vic. Organitzada per la Comissió Cinquantè Aniversari de l'Escoltisme a Vic. (1999)

-“Marededéu” de Guido Dettoni de la Grazzia: Nova forma d'expressió i apropament a la figura de Maria. (1999)

-Gerbert d'Orlhac: Mestre i Savi: Apropament al personatge de Gerbert entenent-lo en el seu context i en la seva època. (1999-2000)

-PAUPER, escultures de Josep Rial i Ricart: Reflexió escultòrica al voltant del tema de la pobresa. (2000)

-“Deambulatoris” de Fernando Prats: intervenció artística a la catedral de Vic. (2000)

-MEV VIRTUAL, Un recorregut virtual pel nou Museu Episcopal de Vic: Simulació per ordinador que permetia visitar de manera virtual l'interior d'algunes de les sales del nou Museu Episcopal de Vic. (2000)

-“I HA PLANTAT LA TENDA, entre nosaltres” Exposició fotogràfica d'Oriol Molas: Recollia les fotografies que il·lustren el calendari 2001 del Bisbat de Vic. (2000-2001)

“Marededéu”
de Guido Dettoni
de la Grazzia:
Nova forma d'ex-
pressió i apropa-
ment a la figura de
Maria. (1999)

COL·LABORACIONS

Fins el 8 de juliol al Museu d'Art de Girona

“ART SACRE GIRONÍ D’AHIR I D’AVUI”, UNA VISIÓ DEL PASSAT I UN REPTE DE FUTUR

Fins el proper 8 de juliol es pot veure en el Museu d'Art de Girona (l'antic Palau Episcopal), l'exposició: *Art sacre gironí d'ahir i d'avui*.

Es tracta d'una iniciativa que neix de la Delegació del Patrimoni Cultural de la diòcesi gironina, amb un clar referent a dues altres mostres que a l'ombra del Concili Vaticà II es van presentar a Girona fa més d'un quart de segle i que van projectar l'art al servei de la fe. Ara s'ha treballat en un doble camí: d'una part mig centenar de noves realitzacions i en nombre semblant una selecció d'obres d'art procedents de parròquies, comunitats religioses, el propi Museu d'Art i també de col·leccions privades que les han cedit generosament.

El nombre d'obres d'art realitzades per artistes contemporanis ha estat important i ha obligat a fer-ne una tria representativa i que evidència que la religió cristiana es manté

*El Greco. Crist abraçat a la creu (1605 aprox.).
Parròquia de Sant Esteve d'Olot.*

com a font d'inspiració i creació d'art i que els seus creadors tenen en la fe cristiana un referent creador important i fins decisiu.

Els promotors d'aquesta exposició van voler aportar les obres d'altres moments de la història de l'art i que no sempre són conegudes del gran públic. La seva presència al costat de les obres actuals, permet verificar aquesta permanència en el temps i en diferents estils de l'art al servei de la religió cristiana.

Un gran esforç

Fer possible una exposició com la que aquests tres mesos es podrà veure a Girona, suposa un esforç considerable per part dels seus promotors. Tota la Delegació del Patrimoni Cultural ha treballat intensament per fer realitat la mostra. Les altres institucions que participen en el Museu d'Art, la Generalitat per mitjà del seu Departament de Cultura i la Diputació de Girona, han fet costat des del primer moment, a aquesta iniciativa que pretén ser quelcom més que una mostra de peces representatives de l'art sacre d'ahir i l'actual. S'imposa una reflexió sobre el paper de l'art en la religió cristiana i també, inversament, la fe com a element d'inspiració. Aquesta serà l'altra cara de l'exposició, igualment important.

Més enllà de les consideracions que es puguin fer a l'entorn de la seva inauguració, caldrà presentar els seus objectius i les conclu-

Assumpció Mateu (1952). La Creu. 2000. Mixta sobre fusta. 60x60 cm.

D'esquerra a dreta: Dom Lluís de Pont i Pujades. Patena i Calce (1996), Lluís Güell i Compte. Calce (1963).

sions que s'obtinguin en el decurs d'aquests mesos d'exposició. Si només en quedés l'exhibició de les obres, els resultats, el balanç seria minso. L'esforç que s'ha fet per organitzar l'exposició mereix unes conclusions i uns resultats concrets, més enllà del ressò mediàtic i d'una xifres de visitants.

Ventall de l'art sacre

Un dels primers resultat ja evidents, és que l'exposició permet tenir constància de les més actuals tendències creatives de l'art sacre, malgrat que no totes les noves tècniques hi són presents. Els responsables de l'art sacre a la diòcesi de Girona poden estar satisfets d'aquests primers objectius.

Igualment encertada és la presència de les

Joan Boadas i Hernandez- Sonseca. Calce (1991).

obres considerades "d'ahir", no sols pel seu evident valor artístic no sempre conegut del gran públic. Es tracta de presentar un patrimoni espiritual que sempre supera el material. Si important és saber ver on caminen els creadors actuals que s'inspiren en la fe, no gens menys ho és conèixer el camí que l'art sacre ha seguit en el decurs dels segles, amb fites claus, com poden ser l'esplèndid moment del romànic, la finor del gòtic i l'esclat del barroc.

L'Església que és ha Girona es manifesta també en aquesta exposició com a testimoni del seu paper en el procés cultural des de les primeres comunitat, pensem en les peces que es guarden a la parròquia de Sant Fèlix de Girona, fins a les més actual creacions, que fins han generat polèmiques com a demostració de la seva vigència, actualitat i interès social i artístic.

No sabem si l'actual moment creatiu serà importants com d'altres anteriors, però la mostra ens diu que és viu.

J. Víctor Gay

EL LLOC DE LA CELEBRACIÓ DEL SAGRAMENT DE LA PENITÈNCIA

Unes breus pinzellades històriques

No hi ha indicacions documentals precises sobre el lloc per a la confessió dels pecats en els primers segles (ni en l'època de la penitència pública, ni en la de la penitència tarifada).

A partir del segle XI es troben fórmules del *Confiteor* recitat pel penitent que inclouen

aquesta frase: *Confiteor... coram hoc altari sancto*, cosa que indica que la confessió tenia lloc a l'església...

Els primers confessionaris fixes a les parets de les esglésies, però no tancats, es troben a Pisa al segle XIV...

Sant Carles Borromeu, en les normes diocesanes de Milà de l'any 1565, determina que els seients dels confessionaris siguin tancats pels dos costats amb parets que tinguin una reixa metàl·lica...

El Ritual Romà de Pau V (1614) acull aquestes disposicions i les propaga per tot Itàlia i més enllà de les seves fronteres, encara que no són adoptades immediatament a tot arreu...

Es tracta del *moble* que tots coneixem, i que un Manual de Litúrgia (José Bisbal, Barcelona. 1942) defineix així: (...) *Desde el Concilio de Trento tiene tres comprar-timentos: un asiento para el sacerdote y dos reclinatorios separados del primero por una tabla con reja*. I era en aquest lloc-moble que calia confessar-se, sense excepció per les dones...

Però ja abans del Concili Vaticà II van néixer algunes iniciatives que pretenien que el lloc de la celebració penitencial fos no un *moble* sinó una *habitació*.

La documentació oficial a partir del Vaticà II

1. El Ritual de la Penitència del Concili Vaticà II no és molt curt de paraules a l'hora de parlar del lloc de la celebració de la Penitència. El n. 12 diu: *El sacrament de la penitència és administrat en el lloc i en la seu que estableix el dret*. I el n. 38: ... *Serà propi de les Conferències Episcopals: ... b) determinar més expressament el lloc apte per a la celebració del sacrament de la penitència...*

2. Les normes dictades per la Conferència Episcopal (art. 7 del Segundo Decreto General sobre las normas complementarias al nuevo Código de Derecho Canónico, de 1 de diciembre de 1984, Boletín de la CEE n. 6, Abril-Junio de 1985, p. 62) diuen: *De acuerdo con lo establecido en el c. 964/2, en las iglesias y oratorios existirá siempre en lugar patente el confesonario tradicional, que pueden utilizar libremente los fieles que así lo deseen. Existirá, además, en la medida en que, por razones de espacio, pueda hacerse así, la sede alternativa prevista en el canon, para cuantos fieles expresamente la pidan y que ha de estar reservada en exclusiva para este ministerio. En cuanto a su forma concreta, se tendrán en cuenta las condiciones de cada lugar y las directrices diocesanas*

sobre arte sacro y liturgia, garantizando, en todo caso, tanto la facilidad y la reserva del diálogo entre el penitente i el confesor como el carácter religioso y sacramental del acto.

3. Indico, només, altres indrets on, d'alguna manera, es parla d'aquest tema: Ritual de la Penitència, n. 40; Codi de Dret Canònic, cànon 964; Orientacions doctrinals i pastorals de l'Episcopat espanyol, a Ritual de la Penitència, nn. 71, 74 i 75; Ritual de Benediccions, n. 930; i Instrucció pastoral de la Conferència Episcopal Espanyola *DEJAOS RECONCILIAR CON DIOS*, n. 79.

Pistes per a la reflexió

Parlo bàsicament de la reconciliació d'un sol penitent. Per a la celebració comunitària amb absolució individual, caldrà afegir, a la seu habitual, altres seus improvisades (que no vol pas dir "descurades"; v. Ritual, n. 71).

1. La primera cosa que cal dir és que poden coexistir (i de fet coexisteixen, amb un ús molt desigual) tres generacions de seus penitencials:

1.1. El confessionari tradicional (que no és el més "apropiat" per a la realització del ritu que proposa el Ritual actual. Cf. *Dejaos reconciliar con Dios*, n. 79);

1.2. Un "moble" semblant al confessionari, però que, per la seva estructura, introdueix la doble possibilitat: la mateixa que el confessionari tradicional i la d'un diàleg directe entre el ministre i el penitent, amb possibilitat real d'imposició de mans...

1.3. La tercera generació, sobre la que proposo la reflexió (que valdrà també, en alguns aspectes, per als de la segona).

2. El Ritual del Vaticà II i el conjunt de la documentació posterior obren nous camins. Dibueixen un esperit general al qual tots (equips de pastoral, arquitectes, responsables d'art sacre i de litúrgia) hem de dedicar esforç i imaginació (tal com hem fet amb l'altar, l'ambó, la seu presidencial, el baptisteri), per poder donar solucions adaptades al problema concret que es presenti en cada situació (adaptació d'una església antiga, creació d'una església nova; església gran, senzilla església rural...).

LLOC DE LA SEU PENITENCIAL

Es tracta de crear un lloc específic i adaptat, és a dir, concebut per a facilitar el diàleg entre el prevere i la persona que busca la reconciliació amb Déu; un lloc, en certa manera, privat,

Confessionari senzill en angle.

discret (fàcil accés, confidencialitat...), un lloc autònom, però al mateix temps no aïllat, no independent ni del conjunt de l'edifici, ni del "corpus" més ampli al qual pertany (el conjunt dels sacraments amb el qual, d'alguna manera, ha d'estar en comunicació, si pot ser visible: obrir perspectives a l'altar eucarístic –cf. Ritual de Benediccions, 930-, al baptisteri...).

En aquest punt, hi haurà diferències evidents si es tracta de l'adaptació d'una església antiga (potser una capella lateral, si n'hi ha) o d'una nova construcció; si es tracta d'una església gran (amb naus i capelles laterals) o d'una senzilla església rural...

DISPOSICIÓ INTERIOR D'AQUEST LLOC JA ESCOLLIT

El desenvolupament de la celebració que ens proposa el Ritual ha de marcar la pauta. Espai suficient per a permetre que les diferents fases de la celebració del sacrament es desenrotllin en una successió dinàmica, que ministre i penitent es puguin moure sense estretors ni promiscuïtat (rols diferents)...

A) Aspectes essencials

Ha d'afavorir els passos essencials de tota celebració (tenint en compte les peculiaritats pròpies del sacrament de la penitència: no hi ha més ministeris que el de qui presideix; la comunitat no és "celebrant" sinó acompanyant

en el procés de conversió...)

1. Acolliment i salutació afectuosa, que permeti situar-se junts, ministre i penitent, en Església, davant Déu, en actitud de pregària i de confiança.

2. Escolta de la paraula de Déu, que anuncia la reconciliació al mateix temps que invita a la conversió, a la penitència. És escoltant aquesta paraula que neix i es desenrotlla la contrició, de la qual depèn la veritat de la penitència.

3. Confessió del propi pecat i de l'amor de Déu. El penitent, mogut per l'amor de Déu que perdona i a llum de la paraula, reconeix i expressa els seus pecats i tot el que ha de canviar en la seva vida per vèncer els obstacles al veritable encontre amb Déu i amb els germans.

4. Oració i absolució. Acollir el perdó de Déu per ser-ne testimoni davant dels germans. Abasta successivament l'oració abans de l'absolució (sempre que sigui possible ministre i penitent preguen junts), les paraules sacramentals d'absolució (amb imposició de mans), la lloança i el comiat.

B) Actituds i moviments

Ha de permetre actituds diferents, alguns moviments:

1. Actitud d'acollida i de salutació afectuosa, que inclou el senyal de la creu fet conjuntament (cosa un xic difícil des de l'«obscuritat»).

2. Escolta de la paraula, asseguts tots dos (posició habitual).

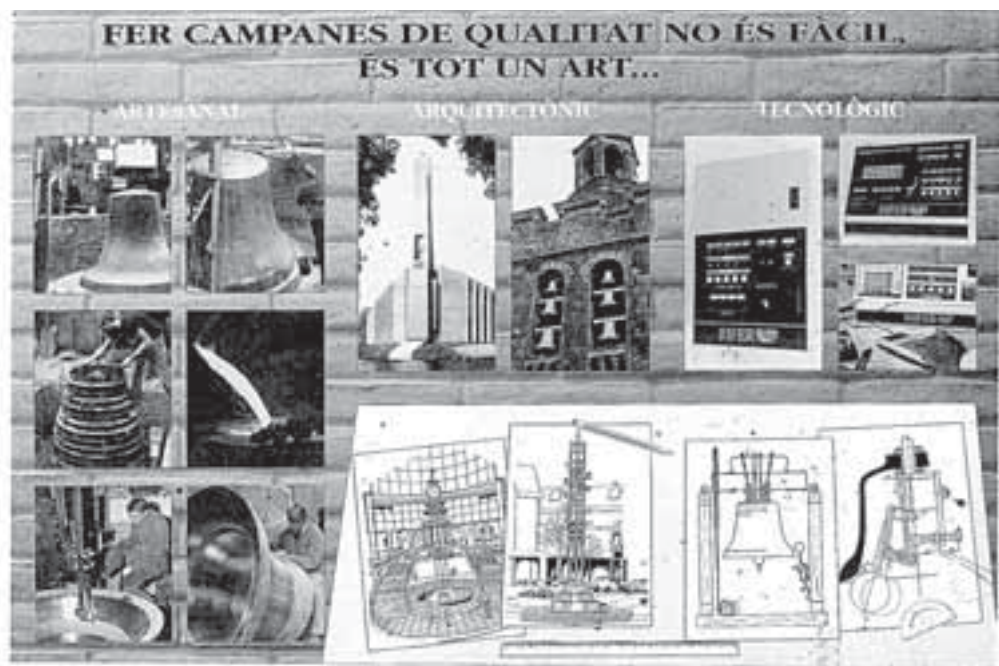
3. La possibilitat de passar de la posició d'asseguts a agenollats, cosa que permet al ministre i al penitent resar junts abans de les paraules sacramentals de l'absolució (manifesten així que ambdós entren en una experiència de Déu que els afecta i sobrepassa a tots dos, encara que la seva situació no és simètrica: és a Déu que el penitent, a través del ministre, confessa els seus pecats; és de Déu que, a través del ministre, rep el perdó).

4. Manifestació de la contrició i absolució, agenollat el penitent.

5. Les paraules de l'absolució van acompanyades per un gest del ministre: extensió d'ambdues mans (o bé només d'una) sobre el penitent. Per això és necessària una disposició que permeti la realització còmoda d'aquest gest. És, per tant, desitjable que el ministre pugui posar-se dret. *(Continuarà)*

FONERIA, ELECTRIFICACIÓ DE CAMPANES I RELLOTGES CAMPANES RIFER

Carrer Canonge Dorca, 37 - 17005 GIRONA
Tel. i Fax 972 22 01 55 - Tel. mòbil 619 71 28 28

RIFER BARBERÍ

Amb la col·laboració de:

